

Przemiany w regionie

Metodologia badań ewaluacyjnych (moduł IV i V)

**Spotkanie w ramach projektu „Rozwój kultury ewaluacyjnej na
poziomie regionalnym”**

Warszawa, 12-14 marca 2019

Projekt współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu RITA – Przemiany w regionie, realizowanego przez Fundację Edukacja dla Demokracji.

Проект співфінансується Польсько-Американським Фондом Свободи в рамках програми RITA – «Зміни в регіоні», яку реалізує Фонд «Освіта для демократії».

Metodologia

Zbiór reguł służących uzyskaniu odpowiedzi na poszczególne rodzaje pytań badawczych

Znajomość metodologii

- znaczenie na etapie zlecenia badania ewaluacyjnego;
- znaczenie na etapie odbioru raportu końcowego z badania ewaluacyjnego;
- znaczenie dla ewaluacji wewnętrznej.

Konsekwencje:

- podejmowanie niewłaściwych interwencji na podstawie niewłaściwych wyników i wniosków z badania;
- marnotrawstwo środków.

Decyzje podejmowane na kolejnych etapach badania ewaluacyjnego

- 1) określenie pytań badawczych
- 2) **udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze**

1. Pytania badawcze

- **opisowe**
- **przyczynowo-skutkowe**
- normatywne
- preskryptywne

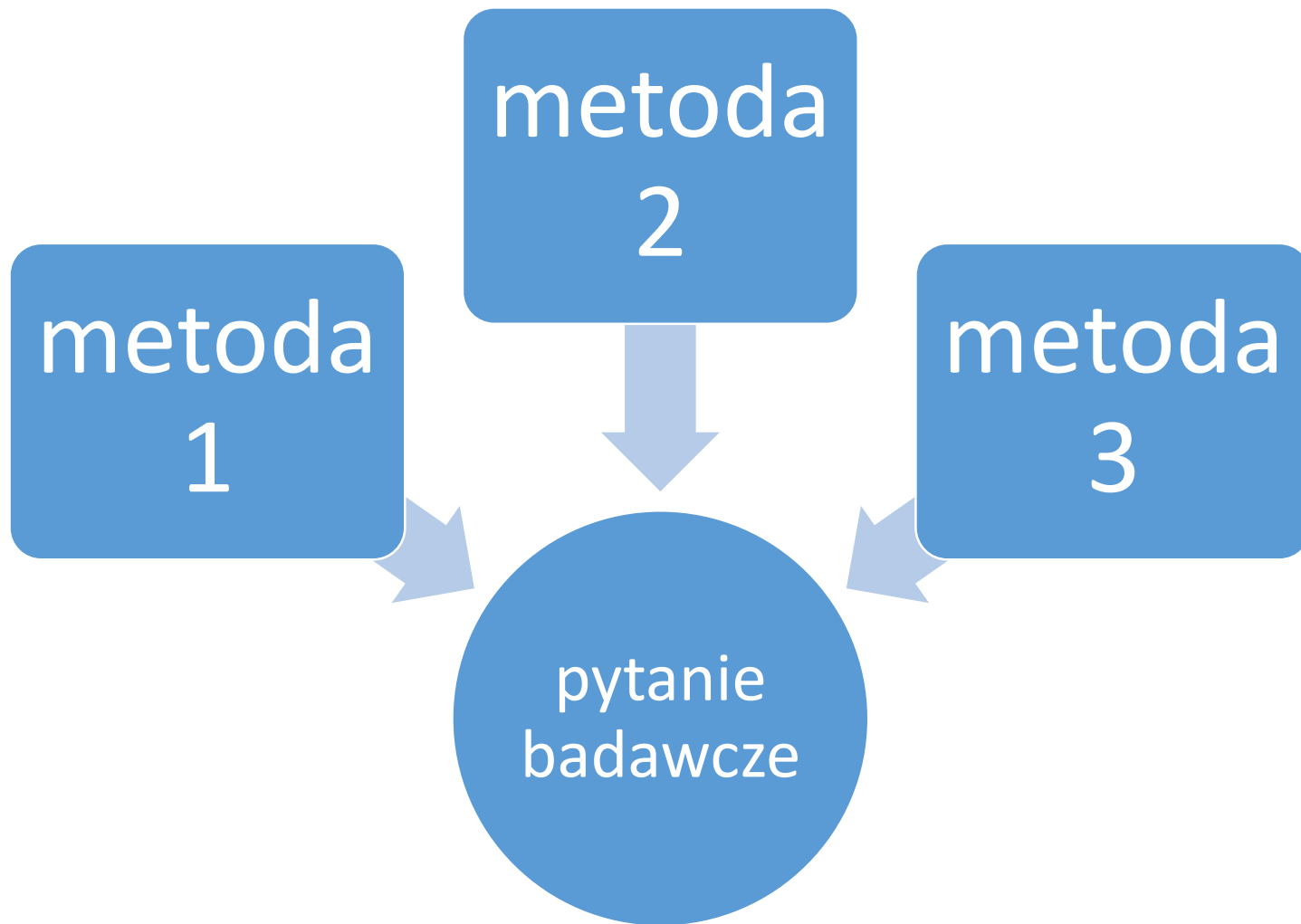
Pytania badawcze

Przy formułowaniu pytań pamiętajmy by:

- Wpisywały się w cele badania
- Ich liczba była ograniczona (3-6) – możliwość grupowania pytań
- Były sformułowane jasno i precyzyjnie (należy zdefiniować niektóre słowa)
- Starajmy się zachować logikę pytań:

“What? → So What? → Now what?”

Patton 2008

Logika projektowania metodologii

		Sondaż	Case study	Wywiady pogłębione	Desk research
Cel 1	Pytanie 1	X			
	Pytanie 2		X	X	
	Pytanie 3				X
Cel 2	Pytanie 4	X		X	
	Pytanie 5		X		X

2. odpowiedzi na pytania badawcze

2.1. charakter danych:

- pierwotne
- wtórne

Przykłady?

Zalety i wady danych pierwotnych i wtórnych

Dane pierwotne		Dane wtórne	
Zalety	Wady	Zalety	Wady
• możliwość wpływu na jakość zebranych danych	• uchwycenie zjawiska z jednej perspektywy	• nie powtarzanie badania tego, co już zostało wcześniej zbadane	• nieaktualność danych
• aktualność danych	• wyższe koszty pozyskania danych	• niższe koszty pozyskania danych	• brak wpływu na jakość zebranych danych
• większe możliwości analityczne		• wsparcie w procesie projektowania własnych badań	• brak dostępu do danych
			• format danych

Charakter danych – charakter metod?

- dane ilościowe
- dane jakościowe

Badanie mieszane w ewaluacji (1)

Badania mieszane (mixed methods) to łączne, integrujące wykorzystanie zarówno podejścia ilościowego jak i jakościowego.

Dobre badania mieszane wyróżniają się sposobem integracji podejść. Badania mieszane to zarówno 1) zastosowanie technik jakościowych i ilościowych, jak i 2) przyjęcie pewnych założeń odnośnie rzeczywistości oraz 3) mieszanie danych z obu technik.

Dlaczego warto?

- porównanie wyników (triangulacja wyników)
- wykorzystanie wyników jednej techniki do lepszego zastosowania drugiej
- pogłębienie rozumienia wyników jednej techniki dzięki drugiej
- uwzględnienia zróżnicowania perspektyw
- większe prawdopodobieństwo akceptacji wyników

Jak integrować podejścia?

- czas
- rozłożenie akcentów pomiędzy podejściami
- etap badania
 - rozwój hipotez
 - projekt badań
 - dobór próby
 - metody zbierania danych & triangulacja
 - analiza danych

Podejście jakościowe wzmacnia ilościowe

- analiza eksploracyjna przed właściwym badaniem ilościowym
- IDI lub FGI z przedstawicielami różnych segmentów beneficjentów (lub interesariuszy)
- częściowo ustrukturyzowane moduły dodane do kwestionariusza w sondażu dla podpróby respondentów
- studia przypadków dla uzupełnienia badania kwestionariuszowego

Podejście ilościowe wzmacnia jakościowe

- wykorzystanie danych ilościowych do upewnienia się, że dobór badanych odpowiada rozkładowi cech w populacji
- dobór do badań jakościowych
- weryfikacja, kontekst dla wyników jakościowych (np. w oparciu o dane zastane)

Rozwój hipotez

- np. badanie jakościowe (IDI, FGI, obserwacja, studia przypadku) służy wygenerowaniu hipotez (odtworzeniu teorii interwencji), które następnie są weryfikowane w trakcie badania ilościowego
- hipotezy mogą dotyczyć:
 - efektów
 - mechanizmów generujących efekty (konfiguracji cech interwencji, beneficjentów i kontekstu)

Analiza danych (1)

Interwencja: Moving – to-opportunity, vouchers na przeniesienie się do innej lokalizacji z mieszkań socjalnych, USA; eksperymentalne przypisanie uczestników do różnych grup; 5 amerykańskich miast; (1/3 z 4 000 chętnych rodzin)

Ewaluacja: pozytywne efekty dla dziewczynek, ale brak efektów dla chłopców. Dlaczego?

Analiza danych (2)

Wykorzystanie badań mieszanych:

Badanie pogłębiające wyniki eksperymentu (86 wywiadów pogłębionych z chłopcami i dziewczynkami z grupy eksperymentalnej i kontrolnej)

Zidentyfikowane czynniki: codzienne rutyny, dopasowanie do norm otoczenia, sąsiedzkie strategie nawigacyjne, interakcje z rówieśnikami, nawiązywanie przyjaźni, relacje z figurą ojca

Więcej informacji: Clampet-Lundquist, S., Edin, K., Kling, J. R., & Duncan, J. G. (2011).

Moving Teenagers Out of High-Risk Neighborhoods: How Girls Fare Better than Boys, American Journal of Sociology, V. 116 Nr 4

http://users.nber.org/~kling/mto_ajs2.pdf -

Kiedy podejście jakościowe towarzyszące analizom kontrfaktycznym jest szczególnie ważne?

- Gdy różne **konfiguracje czynników** wpływają na wdrażanie programu i jego efekty
- **zdefiniowanie i pomiar** trudno mierzalnych zjawisk, wpływających na implementację
- **procesy** zmian organizacyjnych i zmian zachowania
- **dynamika** pomiędzy **działaniem programu a jego postrzeganiem** przez różnych przedstawicieli grup docelowych
- **średni wynik** dla całej populacji **nie jest dla nas satysfakcjonujący**
- gdy ważne jest rozróżnienie na **porażkę (sukces) projektu i jego implementacji**

Najważniejsze pytania przy projektowaniu badań

1. Na którym etapie/etapach badania chcę użyć podejścia?
2. Sekwencyjnie czy równolegle?
3. Czy JAK i ILO będą miały takie same znaczenie?
4. Czy projekt badania będzie pojedynczy czy wielopoziomowy?

Metody badań ewaluacyjnych (społecznych)

Kluczowe typologie

- Badania ilościowe – dostarczają informacji na temat skali, struktur, pozwalają porównywać zmianę w czasie
- Badania jakościowe – pozwalają lepiej i pełniej zrozumieć dane zjawisko, szczególnie gdy jest trudne do ujęcia w sposób ilościowe

1. Obserwacja

- wywodzi się z badań etnograficznych;
- ustrukturyzowana vs. nieustrukturyzowana;
- rzadko stosowana jako samodzielna metoda badawcza.

2. Metoda oparta o wywiad

	Indywidualny wywiad pogłębiony (<i>Individual In-Depth Interview, IDI</i>)	Zogniskowany wywiad grupowy (<i>Focus Group Interview, FGI</i>)
Liczba respondentów	1	6-8
Czas trwania	około 1 godziny	do 2 godzin
Kiedy stosować	tematy intymne/drażliwe	gdy zależy nam na konfrontacji opinii lub wytworzeniu dzieła, pomysłu
Ingerencja moderatora	mniejsza	większa; modeluje procesy grupowe
		** panel ekspercki

Indywidualny wywiad pogłębiony		Zogniskowany wywiad grupowy	
Zalety	Wady	Zalety	Wady
• możliwość wyrażenia opinii respondenta jego własnym językiem	• relatywnie duże koszty	• możliwość swobodnego przedstawiania i konfrontacji swoich poglądów i opinii	• wymaga od moderatora większego doświadczenia
• możliwość poruszenia szczegółowych i skomplikowanych kwestii	• relatywnie czasochłonna analiza zebranych danych	• relatywnie tani w porównaniu z wywiadem indywidualnym	• relatywnie czasochłonna analiza zebranych danych
• krótki czas realizacji badania		• możliwość swobodnego przedstawiania i konfrontacji swoich poglądów i opinii	

Narzędzia do badań jakościowych

- Ogólny plan wywiadu (nie jest to konkretny zestaw pytań, o określonym porządku)
- Prowadzący musi być doskonale obeznany z pytaniami
- Wywiad, to w praktyce rozmowa kierowana do moderatora (moderator nie powinien mówić więcej niż 5% czasu)
 - Delikatnie steruj rozmową, by wydobyć interesujące Cię pytania (nie przerywaj, a dopytuj, rozwijaj interesujące Cię wątki)
 - Ogranicz liczbę tematów
 - Stosuj łagodne przejścia pomiędzy tematami
 - Nie staraj się być interesującym rozmówcą. Słuchaj.
- Dwa modele:
 - Górnik – dążysz do wydobywania informacji posiadanej przez rozmówcę
 - Podróżnik – wędrujesz po świecie, rozmawiasz z ludźmi, słuchasz ich historii i na tej podstawie budujesz swoją wiedzę o świecie

Kryteria jakości wywiadu

- Zakres spontanicznych, bogatych, konkretnych i adekwatnych odpowiedzi uzyskanych od respondenta
- Im krótsze pytania zadawane przez osobę prowadzącą wywiad i im dłuższe odpowiedzi respondenta tym lepiej
- Stopień, w jakim osoba prowadząca wywiad rozwija i wyjaśnia znaczenia odnoszące się do istotnych aspektów odpowiedzi
- Wywiad jest w dużej mierze poddawany interpretacji w trakcie swojego przebiegu
- Osoba prowadząca wywiad już w trakcie wywiadu stara się zweryfikować własne interpretacje odpowiedzi respondenta
- Wywiad „uzasadnia sam siebie”, czyli stanowi sam w sobie historię, która nie domaga się dodatkowych wyjaśnień

Formułowanie pytań i prowadzenie wywiadu

- Staraj się zadawać przede wszystkim pytania otwarte
- Unikaj pytań sugerujących, nie skupiaj się na jednym wyjaśnieniu zachowań
- Odpowiedź na pierwsze pytanie może wpływać na kolejne pytania
- Badacz musi równocześnie słuchać, analizować i formułować kolejne pytania
- Ważne jest dopytywanie
 - Jak to jest?
 - Co masz na myśli?
 - Czy możesz podać jakiś przykład?
- Naucz się milczeć

3. Sondaż (badanie kwestionariuszowe)

- oparty o kwestionariusz ankiety

Konstrukcja ankiety:

- pytania zamknięte,
- pytania otwarte,
- metryczka,
- pytania filtrujące

Lista odpowiedzi (kafeteria):

- Wyczerpująca
- rozłączna

Na co zwracać uwagę?

- Pytania jasne i precyzyjne (np. ostatni rok, ostatni miesiąc)

Pytanie filtrujące

Czy korzysta Pan (Pani) regularnie lub dość regularnie z komunikacji miejskiej?
Proszę wstawić znak X przy właściwej odpowiedzi

☐ tak

☐ nie

Jeśli tak: Jak ocenia Pan (Pani) jej działalność?

☐ zdecydowanie dobrze

☐ raczej dobrze

☐ trudno powiedzieć

☐ raczej źle

☐ zdecydowanie źle

Sposób dotarcia do respondenta

- **PAPI** – (*Paper and Pencil Interview*) – ankieter spotyka się osobiście z respondentem i mając papierowy kwestionariusz odczytuje pytania i zapisuje odpowiedzi;
- **CAPI** – (*Computer Assisted Personal Interview*) – to wywiad bezpośredni przy użyciu komputerów (np. laptopów, tabletów czy palm-topów) zamiast tradycyjnych, papierowych kwestionariuszy.
- **CAWI** – (*Computer Assisted Web Interview*) – komputerowo wspomagana ankieta internetowa - to ankieta, do której badani mają dostęp przez Internet (poprzez kliknięcie w link do ankiety) i wypełniają ją samodzielnie.
- **CATI** – (*Computer Assisted Telephone Interview*) – komputerowo wspomagany wywiad telefoniczny, podczas którego ankieter przez telefon zadaje pytania ankietowanemu i zapisuje jego odpowiedzi do formularza elektronicznego.

Podstawowe błędy w konstrukcji pytań kwestionariuszowych:

Czy uważa Pan/Pani, że Polska dobrze zrobiła przystępując do Unii Europejskiej i że powinna kontynuować swoją politykę wobec krajów starej Unii?

- żądanie więcej niż jednej informacji w jednym pytaniu (zwróć uwagę na słowa „lub”, „albo”),

Używanie nieprecyzyjnych pojęć, np.?

- Czy w ciągu ostatniego roku szukał Pan pracy?

Podstawowe błędy w konstrukcji pytań kwestionariuszowych:

Czy zgodzi się Pan/Pani, że postawa Pana X jest karygodna?

- a. tak
- b. nie.

- pytania sugerujące odpowiedź i pytania skłaniające do udzielania społecznie akceptowanych odpowiedzi

Podstawowe błędy w konstrukcji pytań kwestionariuszowych:

Czy jest Pan/Pani zwolennikiem czy przeciwnikiem ludzkiej ingerencji w strukturę kwasu dezoksyrybonuklienowego?

- trudność (zbyt wysoki poziom ogólności; zakładanie posiadania wiedzy, której respondent nie posiada; trudne terminy)

Podstawowe błędy w konstrukcji pytań kwestionariuszowych:

Czy nie jest Pan/i przeciwny/a podnoszeniu podatków?

- podwójna negacja

Inne błędy w konstrukcji pytań kwestionariuszowych:

- pytanie niedostosowane do sytuacji respondentów
- Pytania o kwestie wrażliwe
- Pytania są nieadekwatne (dotyczą kwestii, którymi respondenci się nie interesują)
- Respondenci nie są w stanie odpowiedzieć na pytanie
- nadmierna długość czy złożoność pytania,
- brak jednoznacznej definicji użytych terminów

Zalety i wady sondażu

Zalety	Wady
• możliwość statystycznej obróbki zebranych danych	• zróżnicowane koszty między różnymi rodzajami sondażu
• możliwość uzyskania wiarygodnych wyników dla dużych populacji	• w przypadku CAWI wymagany jest dostęp do Internetu
• większość technik gromadzenia danych pozwala zbierać je w relatywnie krótkim czasie	• możliwość wystąpienia efektu ankieterskiego
• relatywnie tani na tle innych metod	• często niski stopień zwrotu wypełnionych ankiet

4. Badania panelowe

- przeprowadzane dokładnie na **tej samej próbie**;
- **tym samym narzędziem** badawczym;
- **w kilku punktach czasu**;
- możliwa analiza zmian zjawiska w czasie;
- relatywnie drogie;
- możliwość utraty badanych z próby.

5. Badania eksperymentalne

- złoty standard badań społecznych;
- możliwość wyodrębnienia efektu netto interwencji publicznej;
- wykorzystują randomizację;
- rzadko wykorzystywane w praktyce.

6. Badania quasi-eksperymentalne

- opierają się na konstruowaniu tzw. sytuacji kontrfaktycznej;
- przy określonych założeniach pozwalają na szacowanie efektu netto interwencji;
- tańsze od badań eksperymentalnych.

7. Desk research

Analiza sprowadza się do dokonania przeglądu systematycznego.

Zalety:

- niskie koszty;
- bardzo duży zakres dostępnych danych;
- łatwość i szybkość dostępu;
- możliwość uchwycenia szerszego kontekstu badanego zjawiska.

Wady:

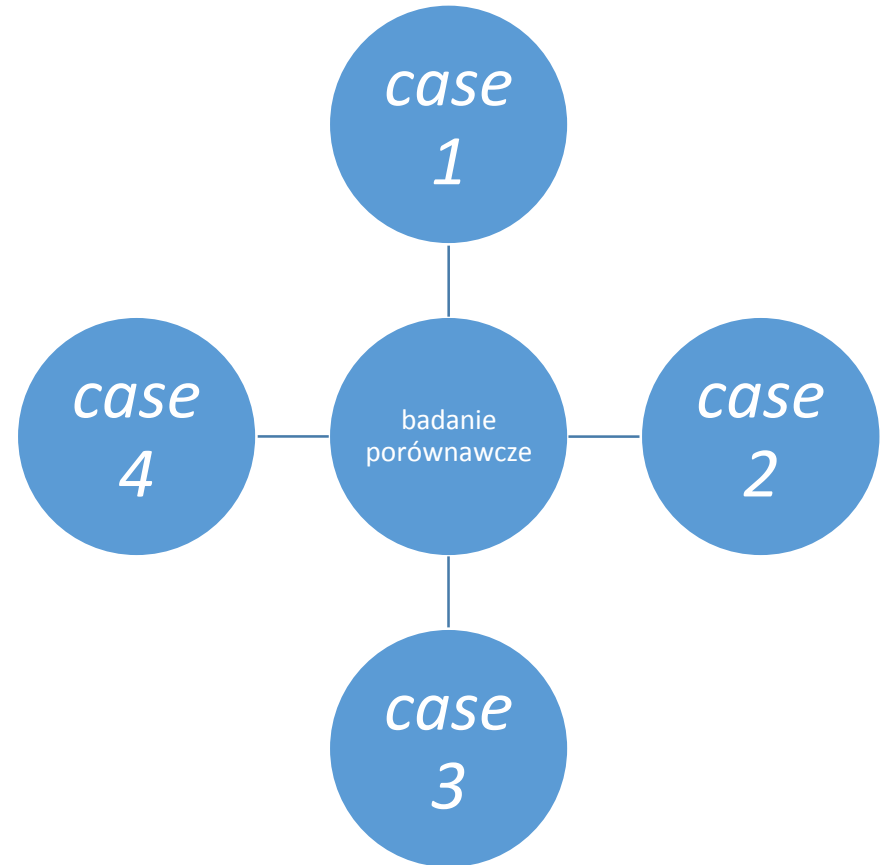
- wynikają z ograniczeń samych danych (wtórne)
- *analiza SWOT

8. Studium przypadku (*case study*)

- Studium przypadku najczęściej wykorzystywane jest, gdy zależy nam na uzyskaniu całościowego obrazu jednego badanego zjawiska. Tym zjawiskiem najczęściej jest określona interwencja.

9. Badania porównawcze (*benchmarking*)

- Badanie porównawcze polega na opisanu jednego badanego zjawiska poprzez zestawienie różnych przypadków lub jakichś aspektów tych przypadków.

Studium przypadku i badanie porównawcze

Zalety	Wady
• podejście uwzględniające kontekst i usytuowanie zjawiska w szerszej perspektywie	• drogie i czasochłonne
• pozwala uzyskać wiele szczegółowych informacji	• możliwość podważenia wiarygodności studium
• może być wykorzystane dla ilustracji najlepszych i najgorszych praktyk	• brak możliwości generalizowania wyników

Metody zwiększania jakości danych

1. burza mózgów oraz tworzenie map myśli (*mind mapping*)

1. eksperci zgłaszają jak największą ilość pomysłów zgodnych z tematem rozmowy, np. propozycji rozwiązania danego problemu
 2. krytyczna refleksja nad zgromadzonymi pomysłami oraz wybranie najbardziej wartościowych i sformułowanie ich uzasadnienia.
- zagrożeniem możliwość „przejęcia dyskusji” przez aktywne osoby – konieczność prowadzenia spotkania przez doświadczonego moderatora.

Triangulacja

- metod badawczych - łączenie wielu metod badawczych celem odpowiedzi na konkretne pytanie badawcze;
- danych – oznacza łączenie danych pochodzących z różnych źródeł w celu skonfrontowania ich i udzielenia syntetycznej odpowiedzi na pytanie badawcze;
- badaczy – pozwala zminimalizować stronniczość wniosków z badania, poprzez zaangażowanie w jego realizację różnych osób;
- teorii – oznacza połączenie różnych teorii, co pozwala na wzięcie pod uwagę wielu różnorodnych czynników mogących wyjaśniać badane zjawisko.

Konsultacje eksperckie

- Przed zleceniem badania ewaluacyjnego warto skonsultować ostateczny kształt SOPZ z ekspertami zewnętrznymi;
- Warto korzystać z pomocy uczelni wyższych (socjologia, ekonomia).

Pretest i pilotaż

- pretest - czy stosowane narzędzia gromadzenia danych, głównie ankiety, kwestionariusze są zrozumiałe dla respondentów?
- pilotaż – czy badanie jest odpowiednio zorganizowane?

Podejście mieszane (*mixed method research*)

- gromadzenie i analiza danych jakościowych oraz ilościowych w ramach jednego badania;
- celem podejścia – rozumienie (zrozumienie dlaczego osiągnięto, bądź nie cele interwencji);
- metodologia (holistyczność, złożoność problemu -> różnorodność pytań)
- rola triangulacji;

Podejście mieszane (*mixed metod*)

- sztuczność podziału na metody ilościowe i jakościowe.

Oba rodzaje mają inne przeznaczenie i powinny być traktowane komplementarnie!

Zawsze warto mieć pod ręką!!

Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej.

<https://www.ewaluacja.gov.pl/Strony/glowna.aspx>